

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra chovu hospodářských zvířat

Genderová nerovnost v jezdeckém sportu

Bakalářská práce

Autor práce: Aneta Bolehovská

Zoorehabilitace a asistenční aktivity se zvířaty

Vedoucí práce: Ing. Cyril Neumann

© 2020 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Genderová nerovnost v jezdeckém sportu" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 17.7.2020

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Cyrilu Neumannovi za jeho odborné vedení mé bakalářské práce, ale také za spoustu cenných a praktických rad.

Genderová nerovnost v jezdeckém sportu

Souhrn

Cílem práce je pokusit se objasnit příčiny současné feminizace jezdeckví. Zároveň se zabývá genderovou nerovností v amatérském i vrcholovém sportu. Nemalá část je věnována rozdílností mezi jednotlivými jezdeckými disciplínami. Úvodní kapitola se věnuje domestikaci koně a obecně jezdeckví v historickém kontextu. Dále se snaží vykreslit obraz spojitosti žen a jezdeckví v historii, krátce se věnuje i vývoji dámského sedla.

V další části se práce již zabývá jezdeckvím v současnosti, důraz přikládá k ústupu využití koně jako vojenského a hospodářského prostředku a jeho nového využití jako sportovního partnera.

Třetí část je věnovaná současné feminizaci jezdeckví, jejími možnými příčinami, a to i z psychologického hlediska. Pokouší se objasnit fenomén žen a dívek v jezdeckém sportu a s tím spojený ústup mužských účastníků. Zároveň udává informace o vstupu žen do jezdeckého olympijského sportu.

Čtvrtá část se věnuje hlavně genderové nerovnováze v amatérském a vrcholovém sportu, především odsunutí žen z vyšších příček ve většine jezdeckých disciplín. Rozdělena je do několika podkapitol, které se věnují konkrétním možným problémům. První se zabývá nedostatkem sponzorství u ženských soutěžících, druhá popisuje rozdílné ambice a soutěživost mezi ženami a muži. Poslední podkapitola se věnuje skloubení sportu s rodinným životem. Poukazuje především na stále přetrvávající názor, že žena má být ta, která se vzdá profesionální kariéry ve prospěch rodiny.

Poslední část zahrnuje několik kapitol týkajících se odlišných jezdeckých disciplín, a to konkrétně drezury, parkuru a dostihů. Popisuje rozložení žen a mužů v těchto disciplínách a snaží se najít možné příčiny těchto rozdílností. Jedna z kapitol je věnována i současné situaci v České republice.

Klíčová slova: jezdeckví, gender, sport, ženy, muži

Gender inequality in equestrian sport

Summary

The goal of this work is to clarify feminization of equestrian sport. At the same time it focus on gender inequality in amateur and elite sport. A large part is devoted to the differences between the individual equestrian disciplines. The introductory chapter deals with the domestication of horses and riding in general and historical context. It also tries to paint a picture of the connection between women and horse riding in history, and briefly deals with the development of the sidesaddle.

In the next part the work aims to equestrianism at present, especially to shift of horse as military and agriculture partner to sport partner.

The third part is devoted to the current feminization of equestrianism, its possible causes, even from a psychological point of view. It tries to clarify the phenomenon of women and girls in equestrian sport and the associated retreat of male participants. At the same time, it provides information about the entry of women into the Olympic sport.

The fourth part deals mainly with gender imbalance in amateur and elite sports, especially the removal of women from higher ranks in most equestrian disciplines. It is divided into several subchapters, which deal with specific problems. The first chapter deals with the lack of sponsorship among women competitors, the second chapter describes differences between man's and woman's ambitions and competitiveness. The last subchapter deals with combining sports with family life. He points out, above all, the persistent idea that a woman should be the one to give up a professional career for the benefit of the family. Especially it aims at the persistent idea that a woman should be the one who give up a professional career for the benefit of her family.

The last part includes several chapters involving different equestrian disciplines, namely dressage, showjumping and horse racing. It describes the representation of women and men in these disciplines and tries to find possible causes of these differences. One of the chapters is devoted to the current situation in the Czech Republic.

Keywords: equestrianism, gender, sport, women, men.

Obsah

1	Úvod	1
2	Cíl práce	3
3	Literární rešerše	4
	3.1 Jezdeckví v historickém kontextu.....	4
	3.2 Ženy a jezdeckví v historii.....	5
	3.2.1 Ženy, lovectví a parforní hony	6
	3.2.2 Dámské sedlo	7
	3.3 Jezdeckví a současnost.....	9
	3.4 Ženy v jezdeckém sportu	11
	3.4.1 Ženy, jezdeckví a Olympijské hry.....	11
	3.4.2 Možné příčiny feminizace jezdeckví.....	11
	3.4.3 Feminizace jezdeckví z psychologického hlediska	14
	3.5 Problematika žen v jezdeckví	16
	3.5.1 Sponzorství.....	17
	3.5.2 Ambice, sebejistota a vlastní propagace.....	17
	3.5.3 Sport a rodina	18
	3.6 Drezura	19
	3.7 Parkur	20
	3.8 Dostihy.....	21
	3.9 Situace v ČR	23
4	Závěr	26
5	Literatura.....	28
	5.1 Internetové zdroje	32

1 Úvod

Kůň hrál v dějinách člověka zásadní roli po několik tisíc let. Jeho historie, ať už ve válce či v hrdinských úkolech, jako zdroj potravy pro člověka či jako tažná síla pro zemědělské pluhy nebo kočáry aristokracie, byla vždy spojena se vztahem mezi člověkem a koněm. Flora (2011) ve své práci uvádí citaci říkající, že „*koně obětovali svoji svobodu pro tu naši, výměnou za silné vzájemné pouto a užitek, který z tohoto pouta plyne.*“ Toto pouto se téměř vytratilo v posledním půlstoletí, kdy koně vymizeli z většiny rovin našeho života. Nadále však přetrvává skrze jezdecký sport. S postupnou modernizací ve světě se z koně stal sportovní partner a společník pro volný čas a odpočinek.

Ačkoliv ještě před necelým stoletím byli koně spojováni výhradně s muži a mužskou prací jako je zemědělství, lesnictví a vojenství, v současné době je jezdecký sport výrazně feminizován. Forsberg & Tebellius (2011) se shodují, že zastoupení žen v jezdeckém sportu dosahuje v Evropě 75 %, v severských zemích dokonce až 85 %. Jakkoli jsou tato čísla vysoká, muži mají v jezdeckém světě stále své místo.

V poválečné době, kdy se kůň stal součástí civilního života, vzrostla prudce jeho obliba mezi ženami. Ženám bylo nejprve umožněno zapojit se do jezdeckého světa primárně kvůli jejich „typicky ženským vlastnostem“ jako je starostlivost a péče o ostatní. Kvůli tomu se předpokládalo, že se ženy dokážou o koně lépe postarat. Práce ve stáji však vyžaduje i některé typicky mužské atributy, jako je síla, svalnatost a manipulace s těžkými předměty. Navíc si často ponechává historicky zakořeněné vojenské normy. Ženy a muži pracující v jezdeckém prostředí se tak potýkají s protínáním mužské a ženské identity.

Jezdecký sport je mezi ostatními sporty výjimečný hned z několika pohledů. Prvním je skutečnost, že se jedná o sport, kde spolupracují člověk a zvíře. Druhý je fakt, že jezdeckví zůstává jediným olympijským sportem, kde ženy a muži soutěží proti sobě ve všech kategoriích a za stejných podmínek. Přestože je jezdeckví jako takové dominováno ženami, muži si drží první místa ve většině jezdeckých disciplín na profesionální úrovni. Obzvláště pak v oblastech, kde je v sázce velké množství peněz, jako jsou dostihy a parkur. Naopak všestrannost a drezura, disciplíny, které se v současné době netěší takové mediální pozornosti, jsou více či méně obsazené ženami.

Důležité je také si uvědomit, že tomu není ještě tak dávno, kdy měli ženy a muži ke sportu zcela nevyrovnané příležitosti. Utvrzuje to i skutečnost, že první olympijské hry, kde měly ženy své zástupkyně ve všech sportovních disciplínách, byly až Olympijské hry v Londýně v roce 2012 (Butler 2014).

Jezdeckví mělo svůj olympijský debut na Olympijských hrách v Paříži v roce 1900, trvalo však ještě 52 let, než bylo povoleno ženám závodit v jedné z jezdeckých disciplín, a to konkrétně v drezuře. Na možnost soutěžit proti svým mužským soupeřům ve všestrannosti, si musely ženy počkat dokonce až do roku 1964. Jezdeckví je tedy sportem, který je v současnosti genderově neutrální, nicméně z jeho historie je patrné, že tomu tak nebylo

vždy. Většina sportů dnešní doby funguje na způsobu oddělených divizí, což zajišťuje ženám stejné sportovní příležitosti jako fyzicky silnějším mužům. Tato skutečnost a zároveň fakt, že sport byl od počátku spojován s vojenstvím a mužstvím, podporuje smýšlení o ženském sportu jako podřadném tomu mužskému (Schippers 2007). Bylo by tak iluzorní domnívat se, že pouhé odstranění mužských a ženských divizí v jezdeckví zajistí genderovou rovnováhu.

Tato práce se snaží alespoň částečně objasnit některé příčiny této genderové nerovnováhy, jak v amatérském, tak v elitním sportu a zároveň vysvětlit, proč se jezdeckví stalo do takové míry oblíbené ženami, namísto mužů, kteří v něm dominovali po několik století.

2 Cíl práce

Cílem práce je na základě dostupné vědecké literatury vypracovat soubor informací zabývajících se fenoménem zájmu žen o jezdeckví a jezdecký sport. Práce se bude snažit nalézt příčiny genderové nerovnováhy jak na bázi amatérské, tak na bázi sportovní. Bude zabývat procentickým zastoupením žen a mužů na všech úrovních jezdeckého sportu. Zároveň se bude snažit i vysvětlit rozdílnost rozložení žen a mužů mezi volnočasovým a sportovním jezdeckvím.

3 Literární rešerše

3.1 Jezdectví v historickém kontextu

Domestikace koně domácího (*equus caballus*) byla po dlouhou dobu tématem mnoha debat a spekulací. V současné době se vědci shodují, že kůň byl prvně domestikován v Euroasijských stepích (na dnešním území Ukrajiny a Kazachstánu) přibližně 4000 let před naším letopočtem (Bendrey 2012; Warmuth et al. 2012; Bendrey 2014). Někteří autoři čas domestikace ještě upřesňují na polovinu čtvrtého tisíciletí před naším letopočtem (Levine 1999; Outram et al. 2009). Kdy byl kůň domestikován v Evropě, je zatím nejasné, nicméně jisté je, že byl již plně využíván v době bronzové, 2000 let před naším letopočtem (Bendrey 2012).

Koně byli zprvu využíváni jako potrava pro jejich maso a mléko, až později byli využíváni tak, jak jejich využití známe dnes – jako tažná síla a pro jízdu. Bendrey (2012) ve své práci uvádí, že první zobrazení koní používaných jak pro jízdu, tak jako tažná síla, jsou z Mykén v Řecku někdy okolo roku 1300 před naším letopočtem.

Až donedávna byl kůň pro člověka něčím naprosto běžným a samozřejmým – setkával se s ním totiž všude: v zemědělství, v armádě a v dopravě; při ceremoniálech, v lovectví nebo při sportu. Ve skutečnosti koně od své domestikace provázeli člověka ve všech aspektech života a měli veliký dopad na to, jak mohl člověk cestovat ale také válčit (Burešová 2007; Bendrey 2012).

Ačkoliv je kůň především spojován s prací na poli, je nutné podotknout, že pro tuto úlohu byl ve velkém využíván až počátkem 18. století společně s industrializací venkova. Jak uvádí například Thorell & Hedenborg (2015), jezdeckví a vlastnictví koně bylo výhradou především vyšších tříd a jezdeckého vojska, zejména proto, že vlastnictví a živení tak velkého zvířete bylo značně nákladné. Proti masovému zavádění koní v zemědělství hovořila také jejich vysoká pořizovací cena a náročnost na krmení, proto byli koně v této činnosti nahrazováni především dobyt看em. Jízda na koni vedla k určité představě o sociálně-ekonomickém postavení dotyčného a předpokládalo se tedy, že je jezdec majetný. Do 15. století byli koně využíváni zejména pod sedlo a to i kvůli tomu, že pro mnohé šlechtice byla jízda v povozu známkou ztráty mužnosti. V povozech tak cestovali především ženy a staří nebo nemocní (Burešová 2007).

Jezdectví bylo také hojně spojováno s vojenstvím. Dovednosti, kterými musel muž disponovat, aby mohl ovládat tak velké zvíře, jako je kůň, reflektovaly, jak obstojně se mu daří v roli velitele. Bylo to tedy jasné svědectví o jeho vrozené schopnosti ovládat a vést slabší členy společnosti, jako jsou ženy a muži z nižších tříd (Zanetti 2019).

3.2 Ženy a jezdeckví v historii

Jezdeckví bylo od pradávna spojováno s mužstvím a mužskou prací. Jak již bylo řečeno, kůň byl v historii využíván v mnoha aspektech denního života, a to zejména v těch, kde hlavní funkci zastával muž. Není tomu ještě tak dávno, kdy byl za skutečného muže považován ten, kdo ovládal práci s koňmi. Jízde na koni se však hojně věnovaly i ženy, a to nejprve pouze jako volnočasové aktivitě. Později, stejně jako muži, začaly i ženy jezdit sportovně (Hedenborg & White 2012).

Sport byl dlouho považován za mužskou doménu. Ženy byly tradičně považovány jako od přírody „slabší pohlaví“ a proto byly brány jak fyzicky, tak intelektuálně podřazené mužům. Jak ve své práci uvádí Munkwitz (2018) „ženy řídily domov, muži řídili svět“ a tato diference byla základem „oddělených sfér,“ která v historii panovala. Například v Americe neměly ženy během 19. století právo volit, vlastnit majetek ani zastávat tradiční vůdcovské role (Gems 2018).

Zodpovědnost spojená s péčí o domov a rodinu nenechávala téměř žádný prostor pro aktivity v sedle, což bylo ještě okolo roku 1800 ryze mužskou záležitostí. Jezdeckví bylo také nadále velmi nákladné a dovolit si ho mohla pouze aristokracie nebo zámožní lidé z vyšších sociálních tříd. Během 19. století ale nastalo několik změn, které umožnily ženám lépe proniknout do světa sportu. Jednou z nich bylo vylepšení dámského sedla tak, by umožňovalo i náročnou jízdu v terénu. Do 15. století, kdy ženy začaly jezdit v dámském sedle, a tedy v postranním sedu, jezdily ženy stejně jako muži na koni obkročmo. To bylo běžné i nadále v nezápadních zemích (David 2002). V 19. století se také zvýšil počet koní, stali se tak dostupnějšími a levnějšími. V stejné době se navíc někteří prodejci začali věnovat pronájmu koní. Koně si tak bylo možné zapůjčit na určitou dobu za poměrně málo peněz, což umožnilo ženám (ale i mužům) z nižších tříd věnovat se jezdeckví. V neposlední řadě začal po roce 1850 vycházet úplně nový typ knih. Jednalo se o jezdecké manuály pro ženy (které byly většinou psány také ženami), pojednávající nejen o jezdeckých dovednostech, ale také o lovectví, péči o koně a o stájovém managementu. To vše byly obory, které bylo dosud považováno za zcela neženské (Sheehan 2009; Munkwitz 2018).

Jezdeckví, stejně jako jízda na kole, se stalo do jisté míry součástí ženského hnutí za emancipaci. Umožňovalo ženám, alespoň dokud seděly na koni, stát se rovnocennými partnery mužů.

Weil (1999) ve své práci uvádí, že navyšování žen v jezdeckých aktivitách bylo součástí postupné demokratizace sportu. Od roku 1867 bylo už zcela běžné vidět ženy v jezdeckém sportu, jak na honech, tak například ve francouzských cirkusech, kde předváděly jak drezuru, tak různé druhy gymnastiky na koňském hřbetu.

Jedním z důležitých momentů, který ženám „pomohl“ prosadit se v takové míře v jezdeckví, byl odchod mužů do první a druhé světové války. V této době, kdy i mnoho mužů z vyšších a tříd a aristokracie, bylo donuceno opustit své domovy, musely ženy zastoupit jejich role. A to jak v zemědělství, tak například při parforsních honech, které sice kvůli úbytku koní probíhaly méně, nicméně byly stále oblíbené. Důkazem narušení tohoto genderového uspořádání může být například Velká Británie a Švédsko. Velká Británie ztratila během války

velké množství svých mužů, počet žen v té době výrazně převyšoval počet mužů v zemi. Byla to také doba, kdy ženy ze společenské elity začaly v množství převažovat nad muži (co se týče jezdeckého sportu). Na druhou stranu Švédsko bylo při obou světových válkách neutrální, a tedy neztratilo žádné muže. Ženy tak jezdeckví ovládly až mnohem později, zřejmě v době, kdy vládní podpora přestala být směřována na jezdecké vojsko a začala být směřována na aktivity dětí a mládeže, což vedlo k rychlé feminizaci jezdeckví (Hedenborg & White 2012).

Jak se více a více žen začalo zapojovat do jezdeckví, nevyhnutelně se začaly ženy dostávat do střetu zájmu s muži, kteří brali jízdu na koni a aktivity s ní spojené jako mužskou výsadu. Těmto ženám se začalo přezdívát *Amazony* – amazonky. Původně byl tento výraz používán pro ženy, které byly v různých klubech a byly politicky aktivní. Později bylo označení amazonky používáno pro jezdkyň, které „seděly na koni a nohy měly pevně u sebe na jedné straně zvířete“ (Weil 1999). Řecké slovo *a-madzōs* znamená „bez prsou.“ Amazonky měly totiž podle legendy jedno prso naschvál zmrzačené, aby zde mohly lépe opírat luk. S touto legendou se také pojí jejich pověst děsivých a hrůzostrašných válečnic, které zabíjely své novorozené syny (David 2002).

V těchto dobách se narůstající účast žen v jezdeckví potýkala s mnohým odporem. Jelikož bylo jezdeckví řadu let mužskou doménou, společnost se obávala postupné virilizace žen, bylo proto přípustnější vidět ženu, která sedí na koni pouze pro „image“ než kvůli sportovnímu výkonu. McKenzie (2005) uvádí ve své práci citaci z časopisu *Baily's Magazine* z roku 1862, ve které stojí, že ženy, které se účastní jezdeckých honů, nejsou skutečnými ženami. Ženské tělo bylo vnímáno jako překážka pro jízdu na koni, protože bylo chápáno jako slabé a postrádající dostatek síly.

Jezdecký sport měl velký vliv na historii sportu jako celek i když se mu zatím nedostalo dostatečné vědecké pozornosti. V dnešní době je jezdeckví genderově neutrálním sportem, kde soutěží ženy a muži ve všech úrovních sportu proti sobě. Ženy, které se rozhodly jezdit na koních v osmnáctém a devatenáctém století, vedly budoucí generace k tomu, aby se věnovaly typicky mužským sportům a pracím (Sheehan 2009).

3.2.1 Ženy, lovectví a parforsní hony

Ženy se zprvu objevovaly na koni většinou jen jako ozdoby jedoucí královské družiny. Jejich samostatné ježdění při honech a štvanicích se začalo rozvíjet až na začátku 19. století (Zanetti 2019).

Ačkoliv se s První světovou válkou otevřely ženám nové možnosti ohledně jezdeckví, Munkwitz (2017) uvádí, že si ženy některé příležitosti vydobily již 20 let předem. Tvrdí, že se jim dařilo získávat pozic „*Masters*“, tedy „*paních honů*“ při parforsních honech ještě před začátkem hnutí sufražetek (roku 1900).

Tato pozice byla jednou z nejvyšších autorit zejména proto, že člověk působící na tomto postu musel zvládat nejen jízdu na koni v náročném terénu, ale také se velmi dobře vyznat

v okolí, umět určit kořist a velet velkému množství následovníků. Ženské „masters“ se však musely potýkat s řadou výzev. Přestože už jejich předchůdkyně byly úspěšnými jezdkyňmi při parforsních honech (zhruba od roku 1850), ženy se stále musely snažit dokázat společnosti, že jsou v těchto pozicích stejně schopné jako muži ale zároveň, že jimi nijak neohrožují svoji ženskost.

Mnoho žen zaujalo pozice mástrů poté, co jejich manželé odešli do války. S tím se pojila ne jenom samotná funkce vůdce honu, ale také management chovu koní, ale i psů a jiných zvířat. Během válečných let trpělo samozřejmě i lovectví. Koně byli posíláni na frontu, krmení bylo vzácné a mnoho loveckých útvarů se rozpadlo. Skutečnost, že se honební sport dochoval i přes válečná období Munkwitz (2017) připisuje úsilí žen té doby.

3.2.2 Dámské sedlo

V dávných dobách jezdily ženy stejným způsobem jako muži, tedy obkročmo (Sheehan 2009). Například postava Johanky z Arku bývá vždy zobrazována v tomto maskulinním vzezření, posazena obkročmo na válečném koni. Ačkoliv již kresby z dávné Antiky zobrazují boční sed, jeho skutečný rozmach přišel až za vlády Kateřiny Medičejské, manželky francouzského krále Jindřicha II., na počátku 16. století. V této době vzniklo první dámské sedlo podobné těm, jaké známe dnes. V předešlých dobách jezdily ženy například v takzvaných planchettových sedlech, což bylo prakticky malé křesílko se stupátkem na nohy. Žena v něm seděla v pravém úhlu ke koni a nemohla proto koně nijak ovládat. Proto musela mít vždy vodiče. Vznik skutečného dámského sedla v 16. století byl samozřejmě podnícen snahou o zvýšení bezpečnosti, ale také byl motivován módou - široké ženské boky byly při jízdě obkročmo považovány za nevhodné a neatraktivní. Sedlo bylo opatřeno dvěma rohy tvořícími nad přední rozsochou tvar „U“. Pravá noha jezdkyň byla uložena do této rozdvojené přední rozsochy a ramena se díky tomu narovnala paralelně ke koňskému hřbetu. V tomto sedle mohla žena již bezpečně koně ovládat, nicméně bylo stále těžké udržet v něm rovnováhu při náročnější jízdě. Nejdůležitější inovací pro ženy, co se sportu týče, bylo přidání třetího rohu, takzvané skokové hlavy na konci 18. století. Toto sedlo, které udržovalo pozici levé nohy, bylo mezi ženami nesmírně oblíbené a zvládaly díky němu i náročnou jízdu v terénu nebo skoky (Druesdow 1984).

Jakkoli bylo toto sedlo inovativní, nelze bohužel popřít ani fakt, že jízda v něm byla pro ženy značně nebezpečná. Při pádu se totiž většinou nemohly ze sedla samy vymanit což mělo za následek nespočet zranění a úmrtí (Munkwitz 2019).

Kolem roku 1880 se začaly rozšiřovat spekulace o špatném zdravotním působení dámského sedla jak na jezdkyň, tak na koně. S postupně měnící se módou, které dovoľovala ženám nosit více a více oblečení maskulinního vzhledu a stále větší sportovní příležitosti pro ženy, způsobily „návrat“ sedu obkročmo, a to na počátku 20. století. Dalším faktorem, který způsobil postupné mizení bočního sedu, byl turismus. V koloniích a zahraničních zemích nebyli koně často naučeni na ježdění v dámském sedle, ženy si proto musely rychle osvojit jízdu obkročmo.

Oba způsoby jízdy existovaly nějakou dobu současně. Do roku 1900 byl boční sed stále velmi oblíbený, nicméně do roku 1930 prakticky vyšel z módy (David 2002; Sheehan 2009).

3.3 Jezdeckví a současnost

V dnešní době, kdy již kůň kompletně ztratil využití jako hospodářské a válečné zvíře, se jako hlavní účel jeho koupě stal sport a rekreace. Historicky byl sport spojován s mužstvím a fyzickým zdravím (Hedenborg 2009). Dnešní sport má své kořeny v anglických veřejných chlapeckých školách z 19. století. Velký vliv na sport mělo také vojenství a jezdeckví v tomto směru není výjimkou. Tyto vlivy výrazně posilily veřejné mínění o sportu jako o primárně mužské věci. Schippers (2007) zdůrazňuje, jak nás tato historie ovlivňuje ve smýšlení o ženském sportu jako podřadnému tomu mužskému. V mnoha sportovních disciplínách se mužským atletům daří výrazně lépe díky určitým fyzickým a morfologickým vlastnostem. Studie porovnávající skupinku průměrných žen a mužů ukázaly, že muži mají méně tělesného tuku, větší dýchací kapacitu a lepší kardiovaskulární poměry, jako je například velikost srdce nebo minutový srdeční objem. V mnoha případech je proto mužské tělo chápáno jako lépe uzpůsobené pro sport a soutěžení. Patrné jsou také různé psychologické rysy, kterými muži disponují častěji než ženy a jsou pro sport důležité. Whitaker, Hargreaves & Wolframm (2017) ve své práci uvádějí, že muži vykazují vyšší skóre sebevědomí než ženy a že jsou lepší ve vypořádání se s předsoutěžní úzkostí a stresem. Zmíněné dvě vlastnosti určují jako klíčové pro úspěch v soutěži. Tento genderový dimorfismus vedl k rozdělení většiny sportů na čistě mužské a čistě ženské disciplíny.

Od počátku byly ženy z účasti ve sportu vylučovány, především kvůli tomu, že muži vnímali ženy výlučně jako hospodyně a věřili, že se ženy mají starat o domácnost a děti. Od těchto dob se mnohé změnilo a ženy dnes soutěží ve většině disciplín, které byly kdysi mužskou doménou. Od roku 1960 počet žen ve sportu prudce vzrostl.

Jezdeckví je jedno ze sportů, které je historicky zasazeno do zcela mužského prostředí. V první polovině 20. století to byli především vojáci, často aristokratického původu, kteří se účastnili jezdeckých soutěží. Od roku 1950 se kůň stal součástí civilního života a jeho obliba u žen prudce vzrostla. V současné době jsou ženy aktivní ve všech disciplínách jezdeckého sportu, od ošetřovatelek, po trenérky a jezdkyň v nejvyšších soutěžích (Plymoth 2012).

Jezdecké disciplíny jsou sportovním prostředím (a jediným olympijským sportem), kde ženy a muži soutěží proti sobě za stejných podmínek bez jakéhokoliv handicapu.

Daspher (2016) ve své práci uvádí, že jezdeckví jako volnočasová aktivita má své kořeny na britském venkově, kam se ženy jezdily pravidelně rekreovat. Jak postupem času ustupovalo hospodářské a vojenské využití koní do pozadí, stal se kůň spíše volnočasovou aktivitou. V historii nebylo toto využití možné, dovolit si ho mohli pouze zámožní lidé vzhledem k jeho velkému udržovacímu nákladům. Nově vzniklé jezdecké školy však umožnily jízdu na koni pro veřejnost a ta se tak mohla stát zábavou pro většinu společnosti bez nutnosti vlastnit a živit tak ohromné zvíře. Přestože jezdeckví bylo po dlouhou dobu výsadou vyšších tříd, tyto školy umožnily jezdeckví pro všechny lidi bez rozdílu a zajistily svým způsobem postupnou demokratizaci sportu ve Velké Británii.

Výsledkem takové změny ve využívání koní, z pracovního a vojenského zvířete na zvíře pro volný čas, byla postupná feminizace sportu (Hedenborg & White, 2012; Plymoth 2012 Daspher 2016).

V dnešní době je jezdecký sport spojován s ženami a dívkami, které v něm dominují (Plymoth 2012, Adelman & Knijnik 2013, Coulter 2013). Adelman & Knijnik (2013) uvádějí, že feminizace jezdeckého sportu je celosvětovou tendencí, s různou dávkou intenzity. Tvrdí, že například ve Francii, je jezdeckví na seznamu 10 nejoblíbenějších ženských sportů. V jiných částech světa je tomu podobně. Například ve Švédsku 85 % všech členů Švédské jezdecké federace jsou ženy (Forsberg & Tebelius 2006; Hedenborg 2007). De Haan (2015) uvádí, že 57 % členů FEI (Federation Equestrian International) jsou ženy.

Ženy současně ovládají jak rekreační jezdeckví, tak amatérský sport. Dle Adelman & Knijnik (2013) jsou 80 % všech amatérských sportovců ženy. V těchto nižších soutěžích je často poměrně těžké nalézt alespoň jednoho muže či chlapce. Nicméně s rostoucí obtížností soutěže se početnost mužů zvedá a hovoříme-li o parkuru, jakmile překážky dosahují od 140 do 160 cm a soutěž se stává nejobtížnější, muži značně přesahují v početnosti ženy. Ačkoliv ženy jsou časté účastnice i těch nejvyšších soutěží, muži zde dominují. Členění pohlaví se tedy mění od poměru 4:1 v amatérském sportu, kde kralují ženy, po 4:6 v nejvyšších soutěžích, kde muži převyšují nad ženami (Coulter 2013).

3.4 Ženy v jezdeckém sportu

Poté, co kůň ztratil svoji úlohu ve vojenství a zemědělství, stal se postupem času předmětem zájmu žen a dospívajících dívek namísto mužů, jako tomu bylo v historii. Mužské koncepty, jako je disciplína, spořádanost a hierarchie, jsou stále stavebními kameny jezdeckého sportu. V současné době jsou však obrovskou částí jezdců ženy. Kendrick (2010) ve své práci uvádí myšlenku, která popisuje, jak se muži po „Velké válce“ vzdávali jezdeckví, které pro ně bylo do té doby naprosto běžné, a začali se zajímat o moderní stroje. Koně a jezdeckví zde bylo ponecháno pro ženy. Jezdeckví je v současnosti bráno jako velmi femininní. Forsberg & Tebelius (2011) uvádějí, že v Evropě je průměrně 75 % jezdců žen. Proč tomu tak je, se snaží vysvětlit například Hedenborg (2007), která jako možný důvod uvádí přirozené ženské vlastnosti, jako je péče a starostlivost. Kvůli těmto vlastnostem se ženy, více než muži, rády starají o koně. Zároveň ale zdůrazňuje fakt, že tato myšlenka nemůže zcela objasnit současný stav feminizace jezdeckví, jehož důvod je zřejmě komplexnější a je potřeba ho nadále zkoumat.

Jezdecký sport tak přináší zajímavý pohled na prostředí, které má svoji historicky mužskou strukturu, kterou ovládá především ženské osazenstvo.

3.4.1 Ženy, jezdeckví a Olympijské hry

Jezdeckví se objevilo na programu novodobých Olympijských her v roce 1912, v této době bylo však dostupné pouze mužům (Hellborg & Hedenborg 2013). Ženám bylo poprvé povoleno sportovat v jezdeckých disciplínách na Olympijských hrách v Helsinkách v roce 1952 a to pouze v drezuře. Parkur byl pro ženy otevřen v roce 1956 a teprve v roce 1964 mohly ženy soutěžit i ve všestrannosti, což byla disciplína braná jako nejvíce ovlivněna vojenskou historií tohoto sportu (De Haan 2015). Jak už bylo řečeno, jezdeckví je jediným současným olympijským sportem, kde ženy a muži soutěží proti sobě za stejných podmínek. Výjimku tvoří pouze jedna disciplína v plachtění.

Důvody, proč ženy a muži soutěží v jezdeckví proti sobě jsou nejasné, nicméně příčinou může být dlouhá historie společného ježdění při honech a lovení obzvláště ve Velké Británii (Daspher 2013).

3.4.2 Možné příčiny feminizace jezdeckví

Ačkoliv mnoho autorů uvádí nutnost hlubšího a rozsáhlejšího výzkumu ohledně zodpovězení otázky současné feminizace jezdeckví (Birke & Brand 2009; Ojanen 2012; Adelman & Becker 2013; De Haan et al. 2015) existuje v současnosti již několik možných odůvodnění.

Jako nejpůvodnější a nejlogičtější důvod se zdá odchod mužů do první a druhé světové války a následné nahrazování jejich míst ženami. Jak uvádí například Hedenborg (2015), tyto světové války rozvrátily tradiční genderové normy a jezdeckví se tak otevřelo ženám. Nasvědčuje tomu i fakt, že účast žen v poválečných letech (konkrétně od roku 1948) na olympijských hrách prudce vzrostl (Kay 2010). Thorell & Hedenborg (2015) ve své práci uvádí,

že moderní jezdecké školy vznikly po II. světové válce a umožnily tak ženám, které neměly v minulosti šanci naučit se jízdě na koni v armádě či vojenských jezdeckých školách, osvojit si umění jízdy na koni. Během války musely ženy zastávat tradiční mužské práce a dokázat tak svoji způsobilost. Některé průzkumy dokázaly skutečnost, že když válka skončila, spousta žen se zdráhala vrátit na svá původní místa (Hedenborg & Hedenborg White 2013). Světové války si vyžádaly velké ztráty na mužském obyvatelstvu a je tak možné, že náhlý pokles mužů (a zvláště těch z aristokratických kruhů) způsobil genderovou nerovnováhu a připravil půdu pro nové genderové složení v jezdeckém sportu. Jelikož byl po válce celkový nedostatek mladých mužů, otevřel se ženám i nový prostor v zaměstnáních jako byl stájník či ošetřovatel koní (Hedenborg & Hedenborg White 2013).

Dalším možným vysvětlením postupného snižování mužských účastníků jezdeckví může být upadající otázka statusu a prestiže. Sport je silně spojen s identitou a ideologií, vytváří a posiluje ideji mužské nadřazenosti a často brání začlenění žen. Merlini (2004) uvádí, že čím je sport interaktivnější, tím získává na statusu. Proto jsou tradiční „mužské“ kontaktní sporty jako je fotbal, rugby nebo hokej považovány za „skutečné“ na rozdíl od jezdeckví nebo například plachtění. Výzkumy také prokázaly, že feminizace sportu lze považovat za potencionální problém pro jeho status (Messner 2002). Status sportu do jisté míry určují i média, která svým pokrytím určují, které sporty jsou důležité. V Evropě bylo ježdění tradičně vyhrazeno pro vládnoucí elitu a zvláště pak tu mužskou. V Severní Americe to byl především kovboj, který jezdil na koni. I ten měl většinou vyšší postavení než jiní farmáři a byl jimi uctíván (Robinson 2010). Většina jezdců jsou ale v současnosti ženy a dívky což automaticky staví jezdeckví na nižší pozici mezi sporty (Andersson a Lehtola 2011). Plymoth (2013) ve své práci uvádí skutečnost, kdy například ve Švédsku není jezdeckví bráno jako „skutečný sport“ v porovnání s hokejem či fotbalem, které tvoří hlavní zájem sportovních médií. Vnímání jezdeckých sportů bývá tvořeno většinou obrazy z každodenního života ve stáji či doslova „malých holčiček starajících se o koně.“ Z tohoto pohledu se zdá, že existuje problém feminizace, který by mohl ovlivnit, a také zřejmě ovlivňuje, image sportu.

Zapojením se do jezdeckého světa musí dotýčný (jak muž, tak žena) disponovat jak typicky mužskými vlastnostmi (statečnost, vůdcovství, síla), tak i ryze ženskými (starostlivost, péče, empatie), což dle Linghede (2019) vyvolává řadu diskuzí ohledně ženskosti a mužnosti.

Možným odůvodněním ústupu mužů z jezdeckví se zdá být i současná struktura sportu, která umožňuje ženám a mužům soutěžit proti sobě a za stejných podmínek. Sport má svůj původ v chlapeckých veřejných školách 19. století v Anglii a dle Daspher (2013) se jedná také o období, kdy vznikla prapůvodní segregace ve sportu. Sport vznikl primárně pro chlapce a měl je připravit na jejich budoucí roli muže. Pro ženy byl velice limitovaný a téměř nedostupný. Moderní sport je většinou genderově segregovaný z důvodu „ochrany“ žen před silnějšími mužskými protivníky. Messner (2002) však uvádí, že tato segregace podporuje negativní myšlenku tvrdící, že muži jsou zajímavější, fyzicky schopnější než ženy, a že jsou více hodni odměny a pozornosti nežli ženy. Nicméně v jezdeckví nejsou žádné na pohlaví vázané schopnosti, které by zvýhodňovaly muže nad ženami. Tradiční mužské sportovní atributy jako je síla a rychlost jsou v jezdeckví limitovány kvůli partnerství s koněm, který je vždy tím

silnějším partnerem. Jezdectví se tak může zdát pro muže méně atraktivní vzhledem k jeho stavění žen a mužů do stejné roviny, a tedy vidící tento sport jako méněcenný (Dapher 2012).

Plymoth (2013) považuje problematiku feminizace v jezdeckých sportech během posledního půlstoletí jako: „*Nepopíratelně zajímavou a také rozporuplnou, pokud se na ni díváme ve vztahu k některým fyzickým aspektům sportu, které by za normálních okolností byly spojeny s maskulinitou. Není pochyb o tom, že sport je naplněn akcí. Jedná se o zvládnutí velkého zvířete a při jednání s koňmi existuje celá řada rizik. Je poněkud paradoxní, že se muži zdráhají jezdit na koních, když jsou mužské vlastnosti, jako je odvaha, síla, vůdčí schopnosti a konkurence, bezpochyby nutné zvládat na každé úrovni tohoto sportu.*“

Během druhé poloviny dvacátého století byly v literatuře, filmu a médiích i ve vzdělávacích materiálech zdůrazněny pečovatelské aspekty manipulace s koněm. Tato „nově ukázaná“ stránka jezdeckého světa zřejmě přispěla k rozsáhlejší legitimizaci žen a dívek v jezdeckých sportovních aktivitách a také napomohla k současné feminizaci jezdeckví (Hedenborg 2009; Plymoth 2013).

Guerrero (2018) ve své práci „*How the gender of the riders affects in the relationship with their horses*“ zkoumá rozdílnosti mezi ženami a muži v několika oblastech jezdeckví. Obzvláště se zaměřuje na komunikaci a empatii, pouto mezi jezdcem a koněm a otázku péče a tréninku. Ačkoliv tvrdí, že výsledky mezi muži a ženami se příliš neliší, ženy dosahují vyššího skóre ve všech třech oblastech. Dle autora měly ženy v jeho studii tedy lepší komunikační schopnosti a dokázaly vyjádřit více empatie. Zároveň měly se svým koněm větší pouto. V poslední oblasti potvrdil, že ženy jsou více zapojené do péče o koně nežli muži.

Neposledním důvodem rozsáhlé feminizace jezdeckví (a s tím spojeným ústupem mužských jezdců) se zdá být fakt, kterého jsme se již v této práci několikrát dotkli. Jedná se o skutečnost, kdy je jezdeckví v současné době bráno jako „ženské“ či dokonce „holčičí.“ Jak už bylo zmíněno výše, ženy dominují téměř ve všech částech tohoto sportu. Názor, že ježdění na koni pro zábavu je ženským koníčkem, je běžný v řadě západních kultur. Většinou tomu tak bývá už dětství a stává se tak častým důvodem, proč chlapci od tohoto sportu ustupují. Anderson (2005) uvádí, že muži působící v ženských oborech bývají často marginalizováni a tato skutečnost vede k odrazování heterosexuálních mužů z takovýchto prostředí.

Chlapci vyskytující se v jezdeckém prostředí bývají často označováni jako „slaboši“ či „gayové“ jelikož je toto prostředí společností považováno za „dívčí“.

Linghede (2019) však argumentuje, že jezdeckví zároveň povzbuzuje chlapce (muže) aby se cítili méně omezení dominantním genderovým diskurzem. Jinými slovy jezdecký svět je schopný překonávat tradiční myšlenku dělení na „ženský a mužský“ a umožňuje překonávat tradiční genderové ideály. Nakonec ale dodává, že jízda na koni je v dospívajícím věku pro chlapce problematičtější. Ve své práci však zjistila, že jak chlapci stárnou, získávají si postupně více uznání. Navíc, ačkoliv zvenku se většinou setkávají s odporem, v jezdeckém světě mívají větší privilegia a postavení nežli ženy.

Genderový obraz jezdeckví je tedy evidentně tvořen z vnějšku a zdá se zřejmé, že jezdecké sporty nebyly dosud schopny vypořádat se s důsledky genderové stigmatizace (Plymoth 2013).

3.4.3 Feminizace jezdeckví z psychologického hlediska

Jezdeckví je volnočasová aktivita zvláště populární mezi dívkami. Dle výzkumů Leny Forsberg a Ully Tebelius (2006) tvoří 85 % všech jezdců ve Švédsku ženy, z toho je polovina mladší než 25 let. Jezdecké školy jsou zde tedy velmi populárním místem pro trávení volného času mezi mladistvými dívkami (Traeen & Wang 2006). Práce ve stájích bývá většinou dvojího charakteru. Ačkoliv samotná práce kolem koní vyžaduje vlastnosti a schopnosti typicky maskulinního vzezření, dívky popisují jako nejdůležitější část jezdeckví komunikaci s jinou živou bytostí a péči o ni. To koresponduje s tradičními ženskými vlastnostmi.

Jezdeckví může být důležité u dívek pro tvorbu identity, pomáhá s vývojem víry v sebe sama a zlepšuje samostatnost (Forsberg & Tebellius 2011; Ojanen 2012; Thorell & Hedenborg 2015; Thorell et al. 2016). Studie prokázaly, že dívky se stávají často neviditelné v prostředích, kde se vyskytují muži i ženy (Forsberg & Tebelius 2011). Fakt, že muži ve stájích většinou chybí, poskytuje dívkám více svobody, spoléhají se tak více sami na sebe a rozvíjejí své sebevědomí (Traeen & Wang 2006).

Láska ke koním u dívek začíná většinou v předpubertálním či na začátku pubertálního věku a většinou je podmíněná knížkou či filmem s koňskou tematikou (Schowalter 1983).

Jedno z možných psychologických vysvětlení proč ženy tak přitahuje jízda na koni je takzvaný „*afektivní aspekt koníčku*.“ Jeho zastánci považují tento „koníček“ jako příležitost pro mladé dívky a ženy, aby si procvičily budoucí vztahy – například jako manželka či přítelkyně (Ojanen 2012). Forsberg & Tebellius (2011) se domnívají, že si ženy u koní tvoří svoji typicky ženskou pečovatelskou identitu. Zároveň ale uvádějí, že skrze interakci s koněm se ženy mohou rozvíjet jako vůdci, učí se koně ovládat, a tedy osvojovat typicky mužské vlastnosti. Ve své publikaci z roku 2006 – „*Which identity do girls create in the stable?*“ navíc dodávají, že „*psychologicky je jízda na koni popsána jako způsob, jak dívky prozkoumávají svou začínající sexualitu*“.

Savvides (2011) předpokládá, že vztahy mezi ženami a koňmi vycházejí ze symbolického spojení mezi ženami a zvířaty, které se nachází v takzvaném dualistickém oddělení feminizované „*přírody/emoci*“ od maskulinizované „*vědy/racionality*“.

Ženy a koně mají dle Savvides (2011) podobnou minulost, a to především v tom, jak „*móda*“ formovala jejich těla. „*Části ženského těla byly sešněrovány korzety, bránící tak potencionální ‚vzpouře‘ ženského těla. Stejně tak byl potlačen divoký duch koně pomocí pevně držících kožených popruhů a kovových kroužků*“.

Flora (2017) tvrdí, že ženy jsou přitahovány silou, kterou koně disponují. Domnívá se, že ve světě, kde jsou ženy obvykle menší a slabší nežli muži, mohou koně posloužit jako skvělý „ekvalizér“ a tedy, že „žádný muž, který stojí na zemi se nemůže vyrovnat ženě sedící na koni. Pokud ovšem sedí na koni muž i žena, jsou si zcela rovni“. Koně tak mohou ženám poskytnout určitou příležitost k vyrovnání historicky zažitě nadřazenosti mužů nad ženami.

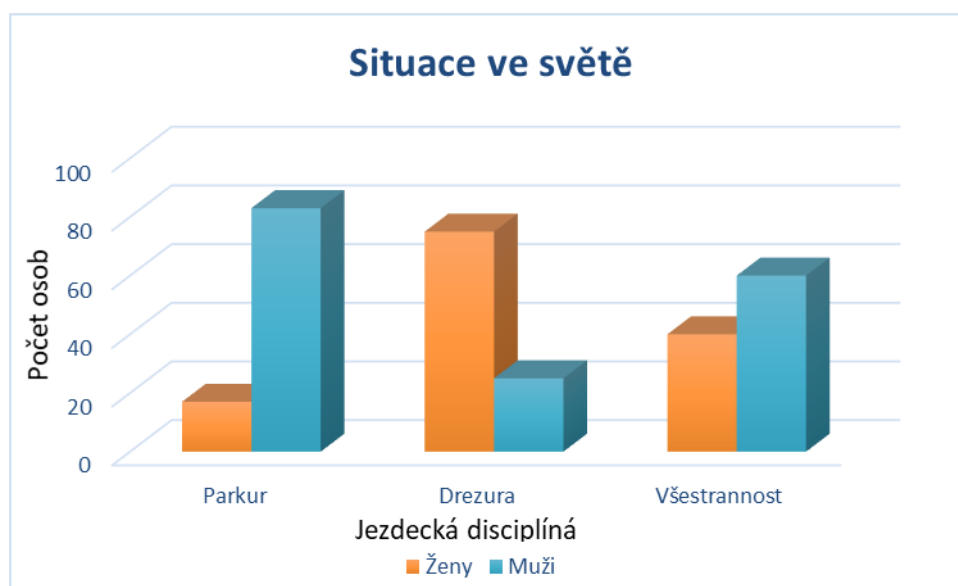
Stáj proto může být prostředí, kde se dívky mohou vymanit z tradičního vnímání žen. Vlastnictví koně, ovládání ho, starání se o něj a skutečnost, že jsou za někoho zodpovědné se může stát jednou z cest, jak uniknout tradičnímu „dívčímu chování“.

Toto romantizované pojetí vztahu žena-kůň by nemělo být úplně vyloučeno, nicméně by nemělo být bráno jako jediné možné vysvětlení při snaze pochopit vztah mezi ženou a koněm (Savvides 2011).

3.5 Problematika žen v jezdeckví

V mnoha sportovních disciplínách mají sportovci mužského pohlaví lepší výsledky díky určitým fyziologickým či morfologickým výhodám (Whitaker et al. 2012). Většina moderních sportů proto funguje na způsobu ženské a mužské divize. Tato segregace vznikla kvůli „ochraně“ žen před silnějšími mužskými protivníky a zajistila, že ženy mohou soutěžit v elitním sportu a nejsou vyřazeny sportovně kompetentnějšími mužskými vrstevníky (Daspher 2013). Jezdeckví tvoří výjimku mezi ostatními sporty zejména kvůli jeho desegregaci a skutečnosti, že jak muži, tak ženy mají dobré výsledky ve všech stupních soutěže. Bylo by však mylné se domnívat, že pouhé odstranění genderové segregace jednoduše odstraní hierarchii pohlaví ve sportu, která přetrvává více než 100 let. To potvrzuje například Adelman & Knijnik (2013), kteří uvádějí, že ačkoliv 80 % všech amatérských jezdců jsou ženy, téměř 80 % profesionálních soutěží jsou muži.

Přestože studie neprokázaly žádnou určitou výhodu vázanou na pohlaví sportovce (Whitaker 2007; Daspher 2012; Whitaker et al. 2012; Guerrero 2018), muži si v jezdeckých olympijských disciplínách vedou neúměrně lépe. Aktuální světové žebříčky ukazují, že v nejlepší stovce parkurových jezdců je pouze 17 žen a v top 10 je to pouze 1 žena. Všestrannost se zdá být disciplínou nejvíce vyrovnanou, nicméně muži zde stále dominují. V nejlepší stovce je 40 ženských účastnic, v top 10 jsou to pouze 2 ženy. Drezura se naopak zdá v současné době jako plně feminizovaná. Mezi nejlepšími 100 jezdců v žebříčku se řadí pouze 25 mužů. V top 10 je to pak pouze 1 muž (FEI 2019).

Graf 1 – Zastoupení mužských a ženských účastníků v jezdeckých olympijských disciplínách pro rok 2019.

Problematikou žen v jezdeckém sportu se zabývá doktorka Katherine Dashper z britské Leeds Beckett University a to především ve své práci „*Together, yet still not equal? Women and sex integration in equestrian sport*“. Její práce je tak stěžejní pro tuto kapitolu.

3.5.1 Sponzorství

V minulosti nebylo běžné, aby se olympijských her účastnili profesionální sportovci (tedy ti, kteří byli za své výkony placeni). Například Švédsko profesionalizaci sportu odolávalo velmi dlouho, a to až do roku 1963. Do té doby se olympijských her mohli účastnit pouze amatérští sportovci a tedy ti, kteří si mohli dovolit zaplatit cestovní náklady, vzít si volno z práce apod. Tato skutečnost tedy z elitního sportu vylučovala jedince z nižších sociálních tříd, kteří si ho zkrátka nemohli dovolit. V dnešní době je běžné, že jezdci na vysoké úrovni jsou schopni prostřednictvím sponzorství nebo jinými způsoby se věnovat své sportovní kariéře na plný úvazek (Hedenborg 2009).

Pro elitní sport je potřeba kvalitních a tím pádem i velmi drahých koní. Jezdci tak jen velmi zřídka vlastní koně sami. Většinou se musejí spolehnout na podporu bohatých sponzorů, kteří kupují dobré koně a platí všechny prostředky potřebné pro jejich chov (Coulter 2013). Majitelé si vybírají pro svého koně jezdce, a proto hrají nemalou roli v jejich karierním postupu. Daspher (2012) ve své práci uvádí, že v jezdeckví, stejně jako v jiných sportech, stále přetrvává dojem že „*že muži jsou kompetentnější, a tudíž lepší investice pro sponzory a majitele*“. Ve svém výzkumu zjistila, že i v tom genderově neutrálním sportu přetrvává vnímání mužů jako těch silnějších, což vede ve sponzorství k výběru muže namísto ženy, ačkoliv mohou být stejně sportovně schopné.

Podobnou situaci můžeme nalézt v dostihovém světě. I zde figurují majitelé koní, kteří koně vlastní, platí za ně výdaje a vybírají si tak trenéry a jezdce. Jak uvádí například Butler (2014) majitelé a trenéři často tíhnou k zakořeněným stigmatům, která tvrdí, že ženy jsou slabší a potřebují ochranu. Larsen (2006) potvrzuje, že pozice jezdce či trenéra směřuje většinou k mužům.

3.5.2 Ambice, sebejistota a vlastní propagace

Některé studie prokázaly, že ženy preferují sportovní aktivity, které jsou více privátní a kde nejsou na očích tolika lidem vzhledem k jejich zakořeněnému strachu z objektivizace jejich těl (Whitaker et al. 2012). Tyto teorie mohou poskytnout zdůvodnění, proč mnoho žen jezdí pouze „pro potěšení“, tedy rekreačně a vyhýbají se konkurenci ve vyšších soutěžích, kde je pochopitelně mnohem více diváků (Coulter 2013). Daspher (2012) uvádí, že ženy i muži se často drží kulturních definic o pohlavích, spojující muže s mocí, úspěchem a agresivitou a ženy s větší pasivitou a krotkostí. To může vést k tomu, že ženy, které jezdí, nemají důvěru ve své schopnosti. To potvrzuje například i Mroczkowska (2009), která tvrdí, že ženská důvěra ve vlastní úspěch je podstatně nižší než u mužů.

Ženy bývají také mnohem skromnější se svými cíli (Daspher 2012). Spokojí se tak s účastí na nižších soutěžích, zatímco muži daleko více touží po účasti v elitních soutěžích, které jim dle Whitakera et. al (2012) poskytují pocit větší prestiže a uznání. Tato mužská „*touha po úspěchu*“ může oslovit také více sponzorů.

Gilbert a Gillet (2013) ve své práci o ženách a jezdeckém pólu poukazují na další rozdílnost mezi ženami a muži. Například popisují, jak se ženy a muži liší vzhledem ke vztahu

ke koním, na kterých jezdí. Z jejich práce je patrný názor, že zatímco ženy berou koně spíše jako partnera a zmíněný sport jako volnočasovou aktivitu, muži častěji tíhnou k vnímání koně jako „sportovního náčiní“, které využívají při své cestě za vítězstvím.

3.5.3 Sport a rodina

Ženy jsou historicky spojovány s prací okolo domova a rodiny, jako je vaření, uklízení, zahradničení a starání se o děti. Mívají tak méně času na volnočasové aktivity jako je například sport, jelikož jejich role jako manželka a matka bývá tradičně na prvním místě (McGinnis et al. 2003).

V průběhu devatenáctého a ještě během velké části dvacátého století byla opozice vůči sportovní účasti žen založena na vnímané neslučitelnosti mezi sportem a ženskostí, zejména mateřstvím (Dapher 2012).

V rámci většiny sportů se mohou atletky vypořádat s vnímanou nekompatibilitou mezi elitním sportem a mateřstvím tím, že ukončí svou elitní kariéru před tím, než budou mít děti. To však není možné v případě jezdeckví, protože je nepravděpodobné, že ženy dosáhnou vrcholu kariéry ještě před tím, než je ještě fyziologicky vhodné mít děti. V jezdeckém světě nedosahují sportovci vrcholné úrovně většinou dříve než kolem třicátého roku života, a ačkoliv pak mohou pokračovat ve vysokých soutěžích až do čtyřicátého, někdy i padesátého roku života, tato skutečnost způsobuje problémy při vyvážení rodinných závazků a sportu. To se samozřejmě týká mužů i žen, ale ženy jsou v tomto případě znevýhodněny kvůli dominantnímu sociálnímu očekávání, že budou prvotně zodpovědné za péči o děti (Daspher 2012). Mnoho jezdců si bere jiné jezdce nebo má přítele či přítelkyni, kteří jsou také jezdci (Daspher 2012; Whitaker et al. 2012). V jezdeckví tak panuje společné přesvědčení, že žena je ta, která se vzdá elitního soutěžení ve prospěch rodiny. Ženy se sice nevzdávají jezdeckví úplně, nicméně většinou tím končí jejich šance na mezinárodní úspěch. Pokud mají ženy děti, očekává se od nich, že péči o ně upřednostní před svojí sportovní kariérou. Hromadné mínění, že ženy sportovkyně by měly zůstat především dobrými matkami a manželkami, vede k tomu, že pokud ženy nedokážou dostát těmto ženským ideálům, jejich sportovní úspěch už pak nestačí k tomu, aby je omluvil (jak je tomu v případě úspěšných sportovců mužského pohlaví) (Daspher 2013). Tato skutečnost je opravdovou překážkou pro ženy a jejich úspěch v elitním sportu a je jedním z možných vysvětlení genderové nerovnosti v jezdeckém sportu (Whitaker et al. 2012).

3.6 Drezura

Drezura byla první z jezdeckých disciplín, kde bylo ženám dovoleno závodit na olympijských hrách. Stalo se tak v roce 1952. De Haan (2015) ve své práci uvádí, že drezura je v početnosti soutěžících žen na prvním místě mezi jezdeckými disciplínami, které jsou na olympijských hrách. Ženy tvoří také větší podíl než muži, v posledních letech to bylo zhruba 55 %. Od roku 1972 je počet ženských účastnic pravidelně vyšší než účastníků mužských. Hedenborg & White (2012) naznačují, že pravděpodobné vysvětlení pro vyšší počet žen v drezuře ve srovnání s ostatními olympijskými disciplínami je způsoben tím, že drezura byla více slučitelná s akceptovanou ženskostí.

Drezura byla v minulosti vysoce spjata s vojenským výcvikem koní a v té době byla nepochybně chápána jako mužský sport. V současné době počet žen v drezuře prudce vzrostl a postupem času začala být drezura chápána jako zženštilá (Hellborg & Hedenborg 2012).

V současnosti ženy dominují ve všech stupních drezurních soutěží, ačkoliv je zřejmé, že se vzrůstající obtížností soutěže stoupá i počet mužských účastníků (Dumbell et al. 2010). Například v národních soutěžích je zastoupení mužů pouze 11 %, v mezinárodních je to však již 39 % (údaje z Velké Británie).

Současná struktura drezurního světa může být velkou výzvou pro muže a budování jejich mužské identity. Stejně tak, jako byla v minulosti u žen soutěžících v původně mužských sportech jejich ženskost, v dnešní době bývá médii u mužů zpochybňována jejich mužnost. Napomáhá tomu i fakt, že drezurní svět je velmi příznivě otevřen homosexuálním mužům. Jak ve své práci na toto téma uvádí Dashper (2012), v drezurním světě je otevřeně gay mužů daleko více, než v jiných sportech. Jedním z možných vysvětlení je zřejmě fakt, že drezura (ale i jezdecký svět celkově) není pohlavně segregována a nevyžaduje tedy, aby muži prokazovali svoji maskulinitu, jako je to například u sportů ryze mužských – fotbal, hokej apod. Homosexuální muži se také zřejmě cítí lépe v prostředí, kde je velké procento žen, což drezura, jak již bylo zmíněno, bezpochyby je.

3.7 Parkur

V parkuru mohly ženy začít soutěžit na olympijských hrách hned po drezuře, a to na olympiádě roku 1956 v Melbourne (ačkoliv se jezdecká část, kvůli veterinární karanténě v Austrálii, pořádala ve švédském Stockholmu).

Whitaker et al. ve své práci z roku 2012 uvádějí několik údajů o početnosti žen a mužů z různých částí světa v parkurovém skákání. Tvrdí, že ačkoliv morfologické rozdílnosti mezi muži a ženami pravděpodobně neovlivňují jejich výsledky v soutěžích, muži se ve vyšších parkurových soutěžích vyskytují pravidelně ve větším počtu. Ve svém výzkumu napříč kontinenty, který zahrnoval celkem 810 parkurových jezdců jezdicích soutěž FEI Rolex World Cup zjistili, že téměř 70 % zúčastněných byli muži. Největší procento mužských jezdců závodilo v severní Evropě, jejich počet dosahoval 84 %. Naopak největším počtem ženských účastnic se pyšní Severní Amerika, kde bylo 60 % soutěžících žen. Úplný kontrast tvoří Japonsko, Střední Asie, Arabské státy a Mexiko, které měly dohromady pouze dvě ženské soutěžící. Muži tedy převyšují nad ženami ve všech částech světa kromě Severní Ameriky, kde je jejich zastoupení vyrovnané. Zároveň dosahují i lepšího žebříčkového umístění, ačkoliv neexistují statisticky významné rozdíly mezi konečnými výsledky dosaženými muži a ženami, počtem získaných bodů nebo počtem odjetých soutěží, pokud je na věc pohlíženo „celosvětově“.

De Haan et al. (2015) uvádějí, že v posledních letech dosahuje účast žen na olympijských hrách v parkuru pouze 17 %, avšak i to je velký nárůst od původních 3 %.

Parkurového skákání se účastní dokonce menší procento žen než soutěží ve všestrannosti. To je zajímavé, neboť všestrannost byla považována jako nejnebezpečnější ze všech tří jezdeckých disciplín na olympijských hrách. Navíc byla pro ženy také nejdéle nepřístupná. Parkur je v současnosti ale více výnosný. Zároveň je obtížkán i větší komercializací a sledovaností. To může být důvodem, proč můžeme v parkuru nalézt více mužů než žen (Hedenborg & White 2012).

3.8 Dostihy

Dostihovému světu se ženská nadvláda v jezdeckém světě zdánlivě stále vyhýbá. Ačkoliv ženy začaly pracovat a hojně se vyskytovat v dostihovém průmyslu od konce 60. let 20. století, jsou to stále muži, kteří zastávají většinu vyšších pozic a to hlavně pozice žokejů, trenérů a majitelů koní. Tento sport, dosud ještě zakořeněný jako velmi mužský (stejně jako například fotbal či motorsport), nebyl prozatím zcela zaplněn ženami, jak je tomu u většiny jezdeckých disciplín. Zároveň se jedná o sport, který je velice ovlivňován historickými zvyklostmi a ustálenými tradicemi. V 60. letech spadaly dostihy ve Velké Británii pod Jockey Club, což byl exkluzivní pánský spolek pro majitele závodních koní a jim příbuzným. Ti zpravidla pocházeli z aristokratických rodin nebo jiných vyšších vrstev společnosti. V této době pouze malé procento žen pracovalo v dostihovém průmyslu. Butler (2013) ve své práci uvádí, že do roku 1970 zde pracovalo maximálně 10 % žen. Hojněji začaly ženy postupovat do dostihového světa po roce 1970, kdy začaly nahrazovat muže v pozicích stájového personálu. Stalo se tak především proto, že stále již nebyly schopné obstarat kvalitní mužský personál vinnou špatného pracovního zázemí a nízkých platů. Muži a ženy zaměstnaní v dostihovém průmyslu neměli však ani v nejmenším stejná práva a podmínky. Dosvědčuje to i fakt, že ženám nebylo zprvu vůbec dovoleno jezdit dostihy a tedy být zaměstnány jako jezdkyň. Rovinné dostihy jim byly umožněny jezdit až roku 1972, soutěžit amatérsky proti mužským soupeřům roku 1974 (ale například ve Švédsku už v roce 1940) a profesionálně až roku 1976. Tento akt, který konečně dovoloval ženským jezdkyňám soutěžit za stejných podmínek jako mužům, byl pouze výsledkem nátlaku, který byl na Jockey Club uvalen po celosvětovém protestu proti sexuální diskriminaci (Velija 2010).

Ženy tedy byly tedy zprvu vybírány jako vhodné ošetřovatelky, neboť se předpokládalo, že disponují „přirozenou láskou ke koním“ a jsou mnohem starostlivější a pečující, což byly stereotypy typicky zažitě pro ženy (Butler 2013). Práce u koní je však prací manuální, ženy pracující v dostihovém prostředí si proto musely nezbytně osvojit některé aspekty maskulinity.

Jak již bylo uvedeno, dostihový svět má své zvyklosti hluboce zakořeněné v minulosti. K tomu se váže i často stále probíhající diskriminace žen, o kterých je smýšleno jako o „slabších“, „postrádajících dostatek síly“ či dokonce „s nevhodným tvarem těla pro jízdu na koni.“ Většina žen tak zastává roli ošetřovatelek a stájníků, což je v dostihovém světě pozicí nejnižší a nejméně prestižní. Mnohé z těchto žen si přejí stát se profesionálními jezdkyňami. Jelikož jsou dostihy stejně jako jiné jezdecké disciplíny sportem, kde ženy a muži nyní soutěží proti sobě a za stejných podmínek, i zde je situace poměrně obtížná, navíc zatížená historickou stránkou věci. Hedenborg (2007) ve své práci o vývoji dostihového světa ve Švédsku uvádí několik historických i současných motivů, které vedou k vytěsnění žen jako jezdkyň. Jedním z argumentů je například domněnka, že ženy mají větší tendence začít během závodu panikařit, jiný zas, že se mužští jezdci budou při závodu chovat jako gentlemani a nechají tak ženu vyhrát.

Velija (2010) uvádí některé další důvody. Například strach, že ženy nemají dostatek sil ovládat koně v obtížných situacích nebo náročnost zařízení odděleného zázemí pro ženy.

Dle Larsena (2008) je situace žen v dostihovém sportu složitá. Tvrdí, že ženy trpí „dvojnásobným problémem, kdy jsou zároveň neviditelné i extra viditelné“.

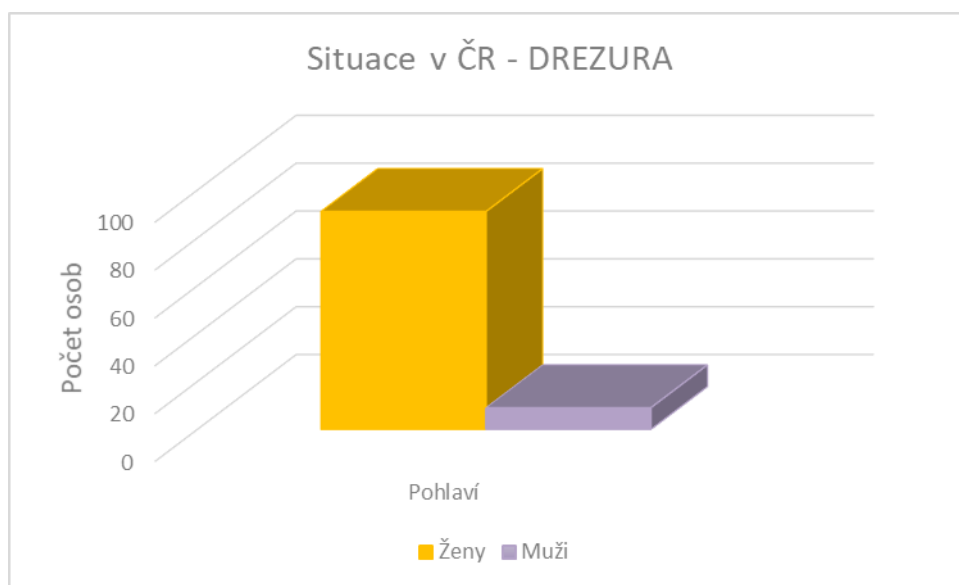
Pokud chtějí ženy v tomto mužském prostředí uspět, musí si osvojit jisté formy maskulinity a chování. Musí splňovat některé „atributy“ mužského chování, aby byly brány vážně. Pokud však budou tyto atributy zdůrazňovat až příliš, může se začít zpochybňovat jejich ženskost a sexualita (Butler 2018). Ženy se tak nacházejí hned v několika začarovaných kruzích. V prvním, který může zpochybňovat jejich sexualitu vinou přílišné snahy vyrovnat se mužům a porušováním „tradičních“ ženských rolí. Na druhou stranu, pokud se rozhodnou respektovat „rozdílnost pohlaví“ často končí na podřadných postech.

Druhý „začarovaný kruh“ uvádí ve své práci například Velija (2010), který tvrdí, že ačkoliv ženy v současnosti jezdí závodně, stále ještě nejsou přílišnou hrozbou pro svoje mužské protějšky. Je tomu tak i proto, že většina trenérů se stále zdráhá zaměstnávat ženské jezdkyňe. Ty jsou tak uvězněny v bludném kruhu. Bez dostatečného množství odjetých dostihů nemohou prokázat svoji schopnost vyhrát a bez určitého množství vítězství získat stejné příležitosti jako muži. Další problém je otázka platu, jelikož jezdci bývají placeni za závod a spoléhají se na podíl z výher. Potřebují tedy vyhrát podstatný počet závodů, aby si mohli zajistit dobrý plat.

Podobný příklad uvádí Larsen (2006) s ženskými trenérkami. Úspěšnost trenéra velmi záleží na jeho reputaci, kterou si získává díky výhrám a prohrám svých svěřenců. Pro výhru v dostihu bývá zapotřebí kvalitní, a tedy většinou velmi drahý kůň. Majitelé takových koní však zpravidla volí jako trenéra muže. Ženským trenérkám bývají svěřováni koně nižší kvality, což se odráží i v jejich výkonu, a tedy i v jejich reputaci. Dle Robertse & MacLeana (2012) počet žen v dostihovém světě roste, nicméně v roce 2010 bylo ve Velké Británii pouze 19,6 % ženských trenérek a 11 % jezdkyň (v rovinných dostizích). Oproti tomu jako ošetřovatele zde bylo zaměstnáno 51 % žen.

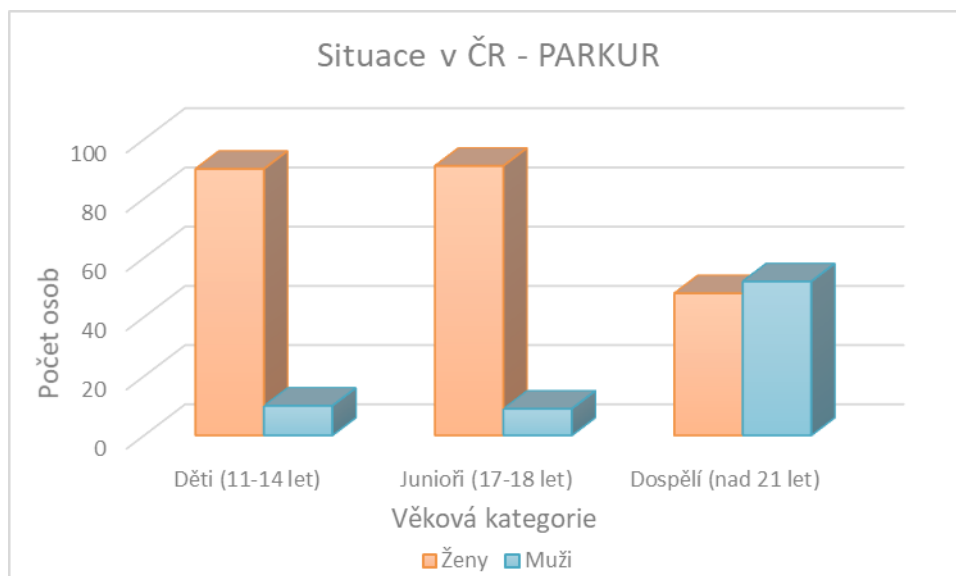
3.9 Situace v ČR

Ačkoliv situace v ČR není žádnou studií jasně zdokumentována, některé informace lze snadno odvodit z Jezdeckého informačního systému (JIS) a v případě dostihů přímo ze stránek Jockey Clubu. Co se týče parkuru, drezury a všestrannosti, snažila jsem se zaměřit na 3 věkové kategorie a to na: děti (11–14 let), juniory (17–18 let) a seniory (dospělí nad 21 let věku). K posouzení jsem použila Výkonostní žebříček volně přístupný na stránkách Jezdeckého informačního systému, kde bylo hodnoceno prvních 100 nejlepších jezdců. V některých disciplínách však takto velký vzorek nebyl dostupný u všech věkových kategoriích, proto u drezury a všestrannosti jsou použity pouze počty z kategorie dospělých. U dostihů jsem se zaměřila na počet vydaných licencí pro jezdce na rok 2019, jak pro amatérské žokeje, tak pro profesionály. Jak je patrné z grafu č. 1 ženy, stejně jako ve světě, nejvíce dominují v drezuře, z nejlepších sta jezdců zde bylo pouze 9 mužů.

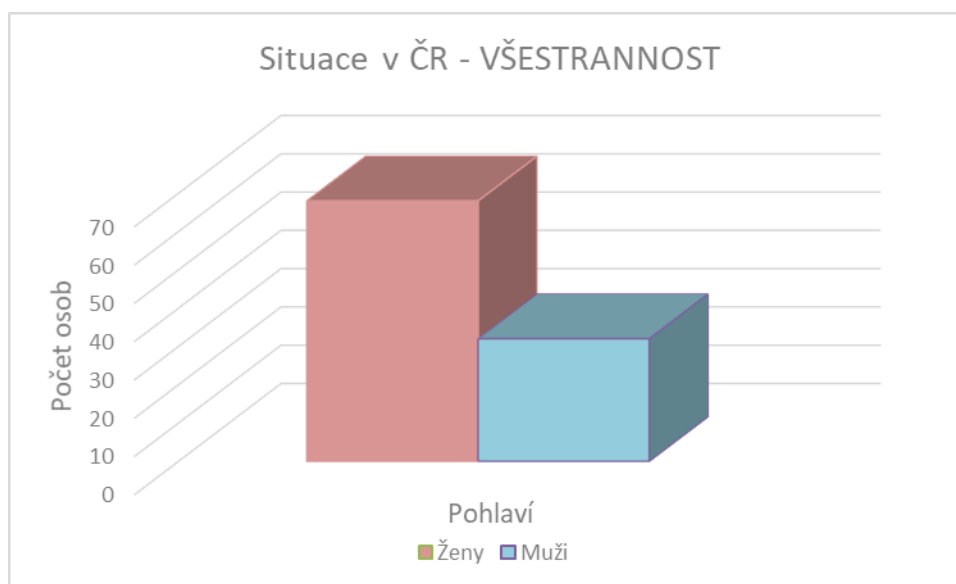
Graf 2 – Znázornění rozložení žen a mužů v drezuře v České republice (Jezdecký informační systém 2019).

Naopak parkur (graf číslo 2) byl (alespoň v kategorii dospělých, v kategorii dětí a juniorů ženy vysoce převyšují muže) oproti situaci ve světě gendrově poměrně vyrovnaný, pouze s nepatrně vyšším počtem mužů (52) oproti ženám (48).

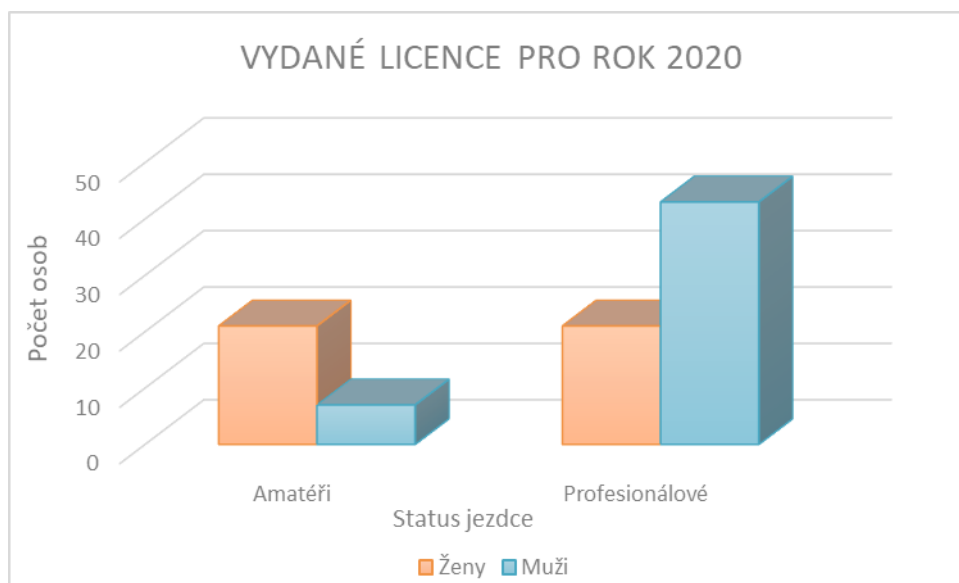
Graf 3 - Znárodnění rozložení žen a mužů v parkuru v České republice (Jezdecký informační systém 2019).

Všestrannost v České republice (graf číslo 3) je podobně jako parkur poměrně překvapivá. Ačkoliv je všestrannost jezdecký olympijský sport, který byl ženám otevřen jako poslední (až roku 1964 na Olympijských hrách v Tokyu) a na rozdíl od drezury a parkuru byl dlouhá léta otevřen jen pro vojenské důstojníky (De Haan & Johnson 2010), podíl mužů v nejlepší 100 je pouze 1/3. Ženy tak dominují i v této disciplíně.

Graf 4 - Znárodnění rozložení žen a mužů ve všestrannosti v České republice (Jezdecký informační systém 2019).

V dostihovém světě byly informace čerpány ze soupisu vydaných licencí pro rok 2020. Z grafu č. 2 je patrné, že licencemi pro amatéry (tedy jezdce, kteří nejezdí dostihy za mzdu či odměnu) disponují v drtivé většině ženy. Naopak v profesionálním světě vládou muži.

Graf 5 – Genderové zastupení amatérských a profesionálních dostihových jezdců v ČR (Jockey Club ČR 2020).

4 Závěr

Cílem práce bylo na základě dostupné vědecké literatury vypracovat přehledný soubor informací mapující cestu žen ve vztahu k jezdeckví a současné feminizaci tohoto sportu. Zároveň se však zabývala genderovou nerovností, která prostupuje všemi úrovněmi jezdeckého sportu.

Z dostupných pramenů vyplývá, že feminizace jezdeckví je celosvětovou tendencí, s různou dávkou intenzity. V severských zemích tento fenomén dosahuje až 85% zastoupení žen v jezdeckém sportu. Ačkoliv ženy dominují rekreačnímu jezdeckví a amatérskému sportu, muži stále ještě dominují jezdeckému sportu ve vrcholových pozicích.

Kůň byl odpradáva spojován s muži a mužskou prací. Současná feminizace jezdeckví tak přináší spoustu otázek o jejich příčinách. Mnoho autorů se shoduje, že se ženy začaly prosazovat v jezdeckví během světových válek, kdy nahrazovaly původně mužské pozice. Nově nabytých příležitostí se pak zdráhaly vzdát. V polovině 20. století se začalo přihlížet na péči o koně novým, humánnějším způsobem. Mnoho žen tak bylo vpuštěno do jezdeckého průmyslu kvůli jejich očekávaným a přirozeným „ženským vlastnostem“ jako je péče o ostatní. Předpokládalo se tak, že budou vhodnými ošetřovatelkami namísto mužů. Ze studií vyplývá, že ženy jsou vůči koním také více empatické, tvoří si s nimi silnější pouta a přikládají větší váhu k péči o ně.

Feminizaci jezdeckví má zřejmě za následek i postupné snižování statutu a prestiže tohoto sportu. Většina autorů se shoduje, že největšího uznání se dostává typicky mužským, kontaktním sportům jako je fotbal nebo rugby. Skutečnost, že jezdeckví je sportem, kde ženy a muži soutěží proti sobě a za stejných podmínek, zřejmě škatulkuje jezdeckví jako „méněcenné“. Dle studií je patrné, že muži jsou více ambicióznější nežli ženy a také více pahnou po úspěchu a uznání. Zdá se být tedy logické, že muži opouštějí jezdecký sport kvůli jeho nedostatečné společenské prestiži. V poslední době bylo jezdeckví spojováno výhradně s ženskostí. Účastí v takovémto sportu musí muži často čelit spekulacím o jejich sexuální orientaci.

Muži se v jezdeckví vyskytují nejhojněji až ve vrcholovém sportu, kde dominují. Z dostupné literatury je patrná především jejich dominance v dostizích a parkuru. Nejpravděpodobnějším vysvětlením se zdá být skutečnost, že tyto dvě disciplíny jsou nejvíce komercializované a také vynášejí nejvíce peněz. Tento fakt koresponduje i s typicky mužskou touhou po uznání a prestiži. Naopak drezura a všestrannost, disciplíny, které nejsou v současnosti stále ještě příliš oblíbené, se zdají být plně feminizovány.

Genderová nerovnost v jezdeckví je stále velkým problémem především pro ženy. Bylo zjištěno, že největšími překážkami k jejich vyrovnanému úspěchu s muži, je nedostatek sponzorské podpory, postrádání některých typicky mužských vlastností jako je sebejistota, soutěživost a vysoké ambice a neschopnost skloubit rodinný život s vrcholovým sportem.

Historicky byla cesta žen k jezdeckví pochopitelně nesnadná, potýkající se s odporem a spekulacemi ohledně jejich ženskosti. Jako většina sportů, i jezdeckví bylo zprvu pokládáno jako ryze mužská záležitost a pro ženy tedy zcela nevhodná zejména kvůli domněnkám, že sport

může negativně ovlivnit jejich reprodukční schopnosti. Vydobítí si práva na jezdeckví bylo do jisté míry spojené s hnutím za práva žen a jejich úspěším se ženám povedlo získat alespoň část svobody skrze jízdu na koni.

Skutečnost, že si jezdeckví podmanily v takové míře je zcela jistě nesmírně zajímavá a rozporuplná. Většina autorů se však shoduje, že je potřeba ještě mnohem hlubšího a rozsáhlejšího zkoumání, než budeme moci s jistotou určit, proč tomu tak skutečně bylo.

5 Literatura

- Adelman, M., Becker, G. 2013. Tradition and Transgression: Women Who Ride the Rodeo in Southern Brazil. Pages 73-90 in Adelman M, Knijnik J, editors. Gender and Equestrian Sport: Riding Around the World. Springer Dordrecht Heidelberg. Londýn.
- Adelman, M., Knijnik, J. 2013. Women, Men, and Horses: Looking at the Equestrian World Through a “Gender Lens”. Pages 1-14 in Adelman M, Knijnik J, editors. Gender and Equestrian Sport: Riding Around the World. Springer Dordrecht Heidelberg. Londýn.
- Anderson, E. 2016. Orthodox and Inclusive Masculinity: Competing Masculinities among Heterosexual Men in a Feminized Terrain. *Sociological Perspectives* **48**:337-355.
- Andersson, K., Lehtola, M. 2011. Regulating the New Equine Industry in Finland. Wicked Problems, Governance Models and Gendered Power Structures. *Sociologia Ruralis* **51**:387-403.
- Bendrey, R. 2012. From wild horses to domestic horses: a European perspective. *World Archaeology* **44**:135-157.
- Bendrey, R., Hansen, D. 2014. Population genetics, biogeography, and domestic horse origins and diffusions. *Journal of Biogeography* **41**:1441-1442.
- Birke, L., Brandt, K. 2009. Mutual corporeality: Gender and human/horse relationships. *Women's Studies International Forum* **32**:189-197.
- Burešová, L. 2007. Role koně v historii člověka. [MSc. Thesis]. Praha. Univerzita Karlova v Praze.
- Butler, D. 2013. Not a job for ‘girly-girls’: horseracing, gender and work identities. *Sport in Society*. **16**:1309-1325.
- Butler, D. 2018. Women, horseracing, and gender: becoming ‘one of the lads’. Book Now, Londýn.
- Butler, D. A. 2014. Achieving Against the Odds: Gender, Chance and Contradiction in the Horseracing Industry. *Sociology of Sport Journal* **31**:402-419
- Coulter, K. 2013. Horse Power: Gender, Work, and Wealth in Canadian Show Jumping. Pages 165-183 in Adelman M, Knijnik J, editors. Gender and Equestrian Sport: Riding Around the World. Springer Dordrecht Heidelberg. Londýn.

- Dashper, K. 2012. 'Dressage Is Full of Queens!' Masculinity, Sexuality and Equestrian Sport. *Sociology* **46**:1109-1124.
- Dashper, K. 2013. Beyond the Binary: Gender Integration in British Equestrian Sport. Pages 37-54 in Adelman M, Knijnik J, editors. *Gender and Equestrian Sport: Riding Around the World*. Springer Dordrecht Heidelberg. Londýn.
- Dashper, K. 2016. Strong, active women: (Re)doing rural femininity through equestrian sport and leisure. *Ethnography* **17**:350-368.
- David, A. M. 2002. Elegant Amazons: Victorian Riding Habits and the Fashionable Horsewoman. *Victorian Literature and Culture* **30**:179-210.
- De Haan, D., Johnson, J. -L. 2010. The Influential Games: How the Barcelona Olympics Changed the Sport of Eventing. *Sport Science Review* **19**:133-154.
- De Haan, D., Sotiriadou, P., Henry, I. 2015. The lived experience of sex-integrated sport and the construction of athlete identity within the Olympic and Paralympic equestrian disciplines. *Sport in Society* **19**:1249-1266.
- Druesedow, J. R. 1984. Aside and Astride: A history of ladies' riding apparel. Pages 58-91 in Richardson A, Willis C, editors. *Man and the horse: an illustrated history of equestrian apparel*. Simon and Schuster. New York.
- Dumbell, L. C., Rowe, L., Douglas, J. L. 2018. Demographic profiling of British Olympic equestrian athletes in the twenty-first century. *Sport in society* **21**:1337-1350.
- Dumbell, L., Johnson, J. -L., de Haan, D. 2010. Demographic Profiling of Elite Dressage Riders. *Sport in Society* **1**:15-24.
- Flora, M. F. 2017. *The Psychodynamics In The Feminine-Equine Relationship Dyad*. [DSc.Thesis]. Oukland. Saybrook University.
- Forsberg, L., Tebelius, U. 2006. Which identity do girls create in the stable? Bowling together: seven articles from the Malmö conference 3-24.
- Forsberg, L., Tebelius, U. 2011. The riding school as a site for gender identity construction among Swedish teenage girls. *World Leisure Journal* **53**:42-56.
- Gems, G. R. 2018. Women and the Advent of American Sport Tourism: The Feminine Invasion of Male Space **34**:1468-1482.
- Gilbert, M., Gillett, J. 2013. Women in Equestrian Polo: Cultural Capital and Sport Trajectories. Pages 111-125 in Adelman M, Knijnik J, editors. *Gender and Equestrian Sport: Riding Around the World*. Springer Dordrecht Heidelberg. Londýn.
- Guerrero, A. B. 2018. How the Gender of the Riders Affects in the Relationship with their Horses. *Journal of Physical Fitness, Medicine & Treatment in Sports* **2**:1-4

- Hedenborg, S. 2007. Female jockeys in Swedish horse racing 1890–2000: From minority to majority – complex causes. *The International Journal of the History of Sport* **24**:501-519.
- Hedenborg, S. 2009. Unknown Soldiers and Very Pretty Ladies: Challenges to the Social Order of Sports in Post-War Sweden. *Sport in History* **29**:601-622.
- Hedenborg, S. 2015. Gender and Sports within the Equine Sector – A Comparative Perspective. *The International Journal of the History of Sport* **32**:551-564.
- Hedenborg, S. The Popular Horse: From army and agriculture to leisure. [Http://idrottsforum.org/](http://idrottsforum.org/) [online]. Malmö. [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: <<http://idrottsforum.org/articles/hedenborg/hedenborg071121.html>>
- Hedenborg, S., Hedenborg White, M. 2013. From Glamour to Drudgery – Changing Gender Patterns in the Equine Sector: A Comparative Study of Sweden and Great Britain in the Twentieth Century. Pages 15-36 in Adelman M, Knijnik J, editors. *Gender and Equestrian Sport: Riding Around the World*. Springer Dordrecht Heidelberg. Londýn.
- Hedenborg, S., White, M. H. 2012. Changes and variations in patterns of gender relations in equestrian sports during the second half of the twentieth century. *Sport in Society* **15**:302-319.
- Hellborg, A. -M., Hedenborg, S. 2013. The rocker and the heroine: gendered media representations of equestrian sports at the 2012 Olympics. *Sport in Society* **18**:248-261.
- Kay, J. 2010. A Window of Opportunity? Preliminary Thoughts on Women's Sport in Post-war Britain. *Sport in History* **30**:196-217.
- Kendrick, J. 2010. Riders, Readers, Romance: A Short History of the Pony Story. *Jeunesse: Young People, Texts, Cultures* **1**:183-202.
- Larsen, E. A. 2016. A Vicious Oval. *Journal of Contemporary Ethnography*. **35**:119-147.
- Levine, M. A. 1999. Investigating the origins of horse domestication. *Equine Veterinary Journal* **31**:6-14.
- Linghede, E. 2019. Becoming horseboy(s) – human-horse relations and intersectionality in equiscapes. *Leisure Studies* **38**:408-421.
- McGinnis, L., Chun, S., McQuillan, J. 2003. A Review of Gendered Consumption in Sport and Leisure. *Academy of Marketing Science Review* **5**:1-24.
- Mckenzie, C. 2005. ‘Sadly Neglected’ – Hunting and Gendered Identities: A Study in Gender Construction. *The International Journal of the History of Sport* **22**:545-562.

- Messner, M. 2002. *Taking the Field: Women, Men, and Sports*. University Of Minnesota Press. Minneapolis.
- Mroczkowska, H. 2009. The feminine auto perception of sporting competences and aspirations achievements: The feminine auto perception. *Polish Journal of Sport Tourism* **16**:229-238.
- Munkwitz, E. 2017. ‘The Master is the Mistress’: women and fox hunting as sports coaching in Britain. *Sport in History* **37**:395-422.
- Munkwitz, E. 2018. Angels and Amazons: Fox-hunting and Sporting Emancipation for Women. *The International Journal of the History of Sport* **35**:511-529.
- Munkwitz, E. 2019. Designing Diana: Female Sports Entrepreneurs and Equestrian Innovation. *The International Journal of the History of Sport* **35**:745-766.
- Ojanen, K. 2012. ‘You Became Someone’ Social Hierarchies in Girls’ Communities at Riding Stables. *YOUNG* **20**:137-156.
- Outram, A. K., Stear, N. A., Bendrey, R., Olsen, S., Kasparov, A., Zaibert, V., Thorpe, N., Evershed, R. P. 2009. The Earliest Horse Harnessing and Milking. *Science* **323**:1332-1335.
- Plymoth, B. 2012. Gender in equestrian sports: an issue of difference and equality. *Sport in Society* **15**:335-348.
- Plymoth, B. 2013. “We Have to Make Horse Riding More Masculine!” On the Difference Between Masculine Needs and Feminine Practices in the Context of Swedish Equestrian Sports. Pages 149-164 in Adelman M, Knijnik J, editors. *Gender and Equestrian Sport: Riding Around the World*. Springer Dordrecht Heidelberg. Londýn.
- Roberts, L. -J., MacLean, M. 2012. Women in the weighing room: gendered discourses of exclusion in English flat racing. *Sport in Society*. **15**:320-334
- Robinson, I. 1999. The human-horse relationship: how much do we know? *Equine veterinary journal* **28**:42-45.
- Savvides, N. 2011. “Loving-knowing” women and horses: Symbolic connections, real life conflicts and “natural horsemanship”. *Humanimalia: a journal of human/animal interface studies* **3**:60-76.
- Sheehan, J. K. 2009. *The Fox and the Hound: British Women in Sporting Art 1750-1850*. [MSc. Thesis]. Londýn. University of Glasgow.
- Schippers, M. 2007. Recovering the feminine other: masculinity, femininity, and gender hegemony. *Theory and Society* **36**:85-102.

- Schowalter, J. E. 2017. Some Meanings of Being a Horsewoman. *The Psychoanalytic Study of the Child* **38**:501-517.
- Thorell, G., Hedenborg, S. 2015. Riding Instructors, Gender, Militarism, and Stable Culture in Sweden: Continuity and Change in the Twentieth Century. *The International Journal of the History of Sport* **32**:650-666.
- Traeen, B., Wang, C. E. 2006. Perceived gender attribution, self-esteem, and general self-efficacy in female horseback riders. *Journal of Equine Veterinary Science* **26**:439-444.
- Velija, P., Flynn, L. 2010. "Their Bottoms Are the Wrong Shape" Female Jockeys and the Theory of Established Outsider Relations. *Sociology of Sport Journal*. **27**:301-315.
- Warmuth, V., Eriksson, A., Bower, M. A., Barker, G., Barrett, E., Hanks, B. K., Li, S., Lomitashvili, D., Ochir-Goryaeva, M., Sizonov, G. V., Soyonov, V., Manica, A. 2012. Reconstructing the origin and spread of horse domestication in the Eurasian steppe. *Proceedings of the National Academy of Sciences* **109**:8202-8206.
- Weil, K. 1999. Purebreds and Amazons: Saying Things with Horses in Late-Nineteenth-Century France. *Differences* **11**:1-37.
- Whitaker, T., Hargreaves, A., Wolframm, A. I. 2017. Differences in elite showjumping performance between male and female riders. *International Journal of Performance Analysis in Sport* **12**:425-435.
- Zanetti, V. 2019. From the King's Hunt to the Ladies' Cavalcade: Female Equestrian Culture at the Court of Louis XIV. *The Court Historian* **24**:250-268.

5.1 Internetové zdroje

- FEI. 2020. Rankings and standings. Dostupné z <https://data.fei.org/Ranking/List.aspx>. [cit. 2020-01-20].
- Jezdecký informační systém ČJF. 2020. Výkonnostní žebříčky. Dostupné z: <https://www.jezdectvi.org/vykonnostni-zebricky/jezdci/skoky>. [cit. 2020-01-20].
- Jockey Club ČR. 2020. Vydané licence pro rok 2020. Dostupné z http://www.dostihyjc.cz/statistiky.php?stranka=25&s_kat=3&s_razeni=1. [cit. 2020-07-03].